

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2008/25

Karar Sayısı : 2010/20

Karar Günü : 28.1.2010

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bakırköy 3. Çocuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 3.7.2005 günlü, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 17. maddesinin Anayasa'nın 10., 37. ve 138. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Yaşı büyük sanıkla birlikte suç işlediği iddia olunan yaşı küçük sanık hakkında dosyası ayrılarak açılan kamu davasında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"5271 sayılı CMK ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun yargılama yeriyle ilgili hükümleri nazara alındığında, büyük ve küçük sanıkların ayrı mahkemelerde yargılanmalarının, Anayasaya aykırı olma ihtimali bulunduğu görüldü. Bu sebeple; konuyla ilgili mevzuata göz attığımızda; "5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3/1-a maddesi (Çocuk: daha erken yaşta ergin olsa bile onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi...ifade eder) demek suretiyle, yargılama safhasında çocuk veya küçük deyiminin kapsamını tarif ettiği;

İştirak Halinde İşlenen Suçlar başlıklı 17. maddesinin 2. fıkrasının (Bu halde de çocuklar hakkında gerekli tedbirler uygulanmakla beraber, mahkeme lüzum gördüğü takdirde çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemede davanın sonucuna kadar bekletebilir);

Aynı maddenin 3. fıkrasında; (Davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi halinde; genel mahkemelerde, yargılamanın her aşamasında, mahkemelerin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebilir. Bu takdirde birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülür); Kanun Önünde Eşitlik başlıklı Anayasanın 10. maddesinde (Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir);

Kanuni Hakim Güvencesi başlıklı Anayasanın 37. maddesinde (Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz);

Mahkemelerin Bağımsızlığı başlıklı 138. maddesinde; (Hakimler görevlerinde bağımsızdırlar, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler);

Anayasanın 141/2. maddesinde (Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur);

29.06.2006 tarih ve 5532 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle değişik, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun, GÖREV VE YARGI ÇEVRESİNİN BELİRLENMESİ başlıklı 9/1. maddesinde (...Bu suçlardan dolayı onbeş yaşının üzerindeki çocuklar hakkında açılan davalar da bu mahkemelerde görülür) hükümlerinin getirildiği;

Genel ceza mahkemelerinin yargılama usulünü düzenleyen 5271 sayılı CMK.daki ilgili hükümlerine bakıldığında;

Müdafiiin Görevlendirilmesi başlıklı olup 5560 sayılı Kanunla değişik 150/2. maddesinde, (Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık: çocuk, kendini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafii görevlendirilir);

Hakim veya Başkanın Yetkisi başlıklı 203/3. maddesinin son cümlesinde (...Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz);

Duruşmanın Sona ermesi ve Hüküm başlıklı olup, ceza verilmesine yer olmadığı hükmünün düzenlendiği 223/3-a maddesinde; (Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsiz hali ya da geçici nedenlerin bulunması) hükmünün getirildiği;

Görüldüğü gibi mevzuatta çocuk ve küçük tabirlerinin karıştırılarak kullanılmış olduğu; 5395 sayılı Kanunda çocuk tabirinden 18 yaşından küçük kişilerin kastedildiği açıklanmasına rağmen, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda (ONBEŞ YAŞIN ÜZERİNDEKİ ÇOCUKLAR) şeklinde kısıtlayıcı bir hüküm konduğu; Anayasanın 141/2. maddesine istinaden ceza yargılama usulü getiren kanunlarda, büyükler ve küçükler/çocuklar hakkında değişik hükümlerin konmuş olduğu; özellikle 3713 sayılı Kanundaki 15 yaşından büyük çocukların, özel mahkemelerde yargılanmasına imkan tanınırken, diğer ihtisas mahkemelerinde (mesela Fikri ve Sinaî Haklar Mahkemesi) kısmen veya tamamen çocukların yargılanma imkanı bulunmadığı;

Mevzuat açısından doğan bu kargaşanın yanında, uygulamada da çok enteresan, açıklanması güç, adaletle şüphelenmeyi gerektiren olaylar yaşandı;

Mesela mahkememizde yargılanan hırsızlık suçundan küçük sanık hakkında 5237 sayılı TCK. 142/2-d, 143, 31/2. maddeleri uygulanarak neticeten iki sene bir ay hapis cezasına hükmedildiği: sanık müdafiiinin duruşma

safhasında beyanına göre aynı olayın büyük sanıklarının Asliye Ceza Mahkemesindeki yargılamasında, aynı olaydan dolayı Asliye Ceza Hakiminin, olayı nitelendirmesinde 142/1-b maddesini tatbik ederek büyük sanığa bir sene sekiz ay hapis cezası hükmederek cezayı tecil ettiğinin öğrenildiği; yani yaş küçüklüğü sebebiyle indirim yapılan sanık hakkında mahkememizin takdirine göre 142/2-d maddesinin uygulanması, yaşı büyük sanık hakkında 142/1-b maddesinin uygulanması suretiyle, arada hukuk faciası denecek kadar büyük çelişki yaşandığı:

Keza mahkememizde yargılanan küçük sanığın suçunun sabit görülmemesi suretiyle beraatine karar verilmesi düşünüldüğü veya beraat kararı verildiği durumlarda, büyük sanıkları yargılayan genel mahkemede, olayın büyük sanıklarının mahkumiyetine karar verilebildiği; hatta sanık sayısının önemli olduğu suçlarda, ayrı mahkemelerde yargılama yapılmasının sıkıntı yarattığı; 765 sayılı TCK.'nın hırsızlıkla ilgili 491. 492 ve 493. maddelerinin son fıkralarında sanık sayısının ikiden fazla olması halinde cezaların üst sınırlarının uygulandığı; yaşı büyük iki sanığın Asliye Ceza Mahkemesinde, yaşı küçük bir sanığın mahkememizde yargılanması durumunda, her mahkeme, kendi mahkemesinde yargılanmayan sanık hakkında da delilleri değerlendirmek zorunda kaldığı; Asliye Ceza Mahkemesinde mahkumiyete hükmedilmeden, mahkememizce ikiden fazla sanığın olaya katıldığını değerlendirmenin usul hükümleri açısından mümkün olmadığı; mahkememizden küçük sanık hakkında mahkumiyet hükmü verilmeden, Asliye Ceza Mahkemesince de üçüncü sanığın olaya katılıp katılmadığının takdir edilip, kendinde yargılanmayan sanıkla ilgili delil takdiri yapılması gerektiği;

Bu gibi durumlarda davanın birlikte görülmesi gerektiği düşünülse de, davaların birleştirilmesi tamamen hakimlerin takdirine kaldığından, birleştirme tekliflerinin genel mahkemelerce %99 oranında geri çevrildiği;

Bunun yanında, delillerin aynı olduğu dosyalarda mahkememizde yargılanan küçüklerin mahkumiyetine karar verilmesi düşünülürken, genel mahkemelerden beraat kararı verilebildiği; aksine mahkememizce beraat kararı verilmesi düşünülen davalarda, genel mahkemelerce mahkumiyet hükmü sadır olabildiği; her iki halin de, kamu vicdanını rahatsız ettiği; adalete gölge düşürdüğü; Tek başına yargılanan küçüklerin kendileri için özel kurulan mahkemelerde yargılanması kadar doğru ve tabii bir şey bulunmadığı; ancak suçların birlikte işlenmesi halinde, davaların -hangi mahkeme olursa olsun- tek bir mahkemede, tek bir hakim önünde yargılanmasının, adaletin tecellisi açısından en doğru sonuç olduğu;

Yine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 17/2. maddesindeki, "...genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebilir" hükmünün de, hakimnin sadece vicdanına ve kanaatine göre hüküm verebileceği hükmüyle çeliştiği; bir hakimnin hüküm vermesinin, bir başka hakimnin vereceği hükme bağlı kalmasının, bu hükmü zedeleyen bir hüküm olduğunun da açık olduğu;

Bu sebeple 5395 SK. 17. maddesinin, Anayasanın 10., 37. ve 138. maddelerine aykırı olduğu kanaatine varıldı."

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

3.7.2005 günlü, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun iptali istenilen 17. maddesi şöyledir:

"(1) Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülür.

(2) Bu hâlde de çocuklar hakkında gerekli tedbirler uygulanmakla beraber, mahkeme lüzum gördüğü takdirde çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebilir.

(3) Davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi hâlinde, genel mahkemelerde, yargılamanın her aşamasında, mahkemelerin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebilir. Bu takdirde birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülür."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 10., 37. ve 138. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla 8.4.2008 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında; küçüklerin kendileri için özel kurulan mahkemelerde yargılanması kadar doğru ve tabii bir şey olmadığı, ancak küçük ve yetişkin sanıkların iştirak halinde suç işlemleri halinde yargılamaların hangi mahkeme olursa olsun tek bir mahkemede, tek bir hâkim önünde yapılmasının, adaletin tecellisi açısından en doğru sonuç olduğu, bununla birlikte davaların birleştirilmesi tamamen hâkimlerin takdirine bırakıldığından birleştirme tekliflerinin genel mahkemelerce büyük oranda geri çevrildiği, aynı suç nedeniyle yargılama yapan iki mahkemeden farklı kararlar çıkabildiği ve bu durumun kamu vicdanını rahatsız ettiği, adalete gölge düşürdüğü, yine çocuk mahkemesi lüzum gördüğü takdirde çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebilir kuralının da hâkimin sadece vicdanına ve kanaatine göre hüküm verebileceği ilkesiyle çeliştiği, bir hâkimin

hüküm vermesinin bir başka hâkimin vereceği hükme bağlı kalmasının bu ilkeyi zedeleyeceği belirtilerek itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10., 37. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralla, çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın ayrı yürütülmesi esas olmakla birlikte, çocuklar hakkında gerekli tedbirler uygulanmak suretiyle çocuk mahkemesinin gerekli gördüğü takdirde çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebileceği, davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi hâlinde ise genel mahkemelerde, yargılamanın her aşamasında, mahkemelerin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebileceği ve birleştirilen davaların genel mahkemelerde görüleceği öngörülmektedir.

Çocuk mahkemeleri, Yasa'nın 1. maddesinden de anlaşılacağı üzere, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasını, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasını sağlayan yerlerdir. Bu nedenle Yasa'da çocuk suçluların özel mahkemede, özel bir usul yasasıyla yargılanması öngörülmüştür. İtiraz konusu kuralla da bu kapsamda bir düzenleme getirilmiştir.

Genel ceza yargılaması usulünde olduğu gibi çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemleri halinde, her failin işlemiş olduğu eylemden dolayı ayrı yargılanması esas olmakla birlikte uyumsuzluklar arasında bir bağlantı da bulunabilir. Bu durumda bir uyumsuzluğun çözümü başka bir uyumsuzluğun çözümüne bağlı olabileceği gibi yargılamaların birlikte yapılması gerekebilir. Bu tür uyumsuzluklarda davalar birleştirilebilir ya da bekletici sorun yapılarak diğer davanın sonucu beklenebilir.

Anayasa'nın "Kanuni hâkim güvencesi" başlıklı 37. maddesinde, "Hiç kimse kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz." denilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında belirtildiği gibi, doğal yargıç ilkesi suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görececek yargı yerini yasanın belirlemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir anlatımla doğal yargıç ilkesi, yargılama makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra özel olarak kurulmasına veya yargıcın atanmasına engel oluşturmaktadır.

İtiraz konusu kuralın üçüncü fıkrasındaki düzenleme ile, birlikte işlenen suçlara ilişkin birleştirme kararı verilerek, sanıkların aynı ceza mahkemesinde yargılanmalarıyla adaletin daha iyi gerçekleşmesi ve aynı konuda farklı kararların ortaya çıkmasına engel olunması amaçlanmaktadır. Bağlantı sebebiyle işlenen suçun niteliğinden ve mahkemelerin uygun bulmasına bağlı olarak davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi nedeniyle, çocuk yetişkinle birlikte, olaydan sonra kurulmuş olağanüstü bir mahkemede değil olaydan önce kurulmuş genel mahkemede yargılanmaktadır. Kural, belirli bir suçun işlenmesinden sonra bu suça ilişkin davayı görececek yargı yerini belirlemediğinden doğal yargıç ilkesine aykırı görülmemiştir.

Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında ise, hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, yasalara ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verecekleri belirtilmektedir.

Kuralın ikinci fıkrasına göre, çocuk mahkemesindeki hâkimin gerekli gördüğü takdirde genel mahkemedeki davanın sonucunu beklemesi, Anayasa'nın 138. maddesinde açıklanan vicdanî kanaatlerine göre karar verecek hâkime emir ve talimat verilmesi, tavsiye ve telkinde bulunulması şeklinde anlaşılabilir. Burada hâkim bir uyumsuzlukla ilgili karar verirken, çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirleri uygulamak suretiyle gerekli görürse yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonuna kadar bekletmekte ve bağlantı nedeniyle başka bir mahkemenin kararına dayanmaktadır. Bununla birlikte çocuk hakkında yargılamayı yapan mahkemenin her olayı değerlendirerek bekletici mesele sayma ya da saymama takdirindedir. Kaldı ki genel mahkemedeki davanın sonucu, çocuk mahkemesi için bağlayıcı da değildir.

Açıklanan nedenlerle Kural Anayasa'nın 37. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İtiraz isteminin reddi gerekir.

Kural'ın Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

3.7.2005 günlü, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 17. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 28.1.2010 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Haşim KILIÇ

Başkanvekili
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Sacit ADALI

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye
Ahmet AKYALÇIN

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
Mustafa YILDIRIM

Üye
A. Necmi ÖZLER

Üye
Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Zehra Ayla PERKTAŞ